

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

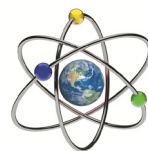
No7
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 268 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik

Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik

Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor

Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor

Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor

Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor

Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor

Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)

Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)

Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)

Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)

Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)

Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor

Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor

Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor

G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)

Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti

Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor

Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)

Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)

Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori

Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Umarova H. O'. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari	16
Doniyorov Salim Musurmonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish.....	23
Nazarov Odil Omanqulovich	
"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni	27
Abirova Umida Nazarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati	30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li	
Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari	34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati	38
Salimova Dilmira Farxodovna	
Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar	41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich	
Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati.....	44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich	
Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar	48
E. Po'latova	
Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ...	51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna	
O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin?	
Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar.....	55
G'ayniddinov Shayxislom Tolibjon o'g'li	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi	60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons	63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi	
Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish	67
Nomozova Dilobar Suyun qizi	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar	72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories	75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li	
Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature	80
Ruzieva Maftuna	
Onlayn va gibril ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari.....	85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna	
Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida)	88
Sharipova Hakima Shavkatovna	
Metacognition and Self-Regulated Learning	92
Turayeva Nazira Ibragimovna	
Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода	95
Меденцева Наталья Петровна	
Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari	100
Jonibekov Jasur Jonibekovich	

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi.....	105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi	
Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi.....	108
Bakayev Najmiddin	
Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida.....	112
Egamova Madina Qobil qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari.....	116
Egamova Shukriya Amanovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari	119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi	
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullarga o'tish	124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich	
Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari.....	131
Ikromova Munisa Sheraliyevna	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari	134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna	
Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar	138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	141
Jumayeva Sarvinov Ilhombekovna	
Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi	145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna	
Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlarini	148
Mamadiyev Jamol	
Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari.....	152
Sharipova Firuza Mehriddinovna	
Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli	155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li	
Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida.....	159
Xallovkova Maksudaxon Ergashevna	
Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari.....	162
Xatamova Ferangiz Ibodulloyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	
Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari.....	170
Yodgorova Gulrux Farhodovna	
Совершенство методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования.....	174
Юлдашев Эргаш Сабинович	
O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida	180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna	
Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar	185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi	
The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes	189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli	

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari	192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna	
Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi.....	196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi	
Baxtli pedagoglar sirlari yoki kasbdagi subyektiv farovonlik	201
Adilova Zulfiya Djavdatovna	
Ayollarning siyosiy faolligini oshirishda gender kvotalarining o'rni	204
Abdukaxorova O'g'iloy Isroiljon qizi	
The Content of Developing Students' Communicative Culture Through a Bilingual Approach	207
Abdukhaliyeva Feruzakhon Ulugbek kizi	
Maktabgacha yoshdagi nutqida kamchiligi bo'lgan bolalar so'zlashuv nutqini shakllantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati.....	210
Abdullayeva Ugiloy Djurayevna	
Chet tili intellektual va kasbiy rivojlanish kaliti	214
Aripova Sayida Abdulaxatovna	
Raqamli etiket: zamonaviy ta'limda yangi madaniyat talabi	217
Rasuljon Atamuratov	
Raqamli xiyonat: zamonaviy munosabatlar va sodiqlik inqirozi.....	221
Azizova Shodiya Utkur qizi	
Badiiy tarjimada leksik birliklarning lingvomadaniy aspektlari	224
Mardiyeva Maxbuba Shavkatovna	
O'quvchilarda funksional savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan dasturiy platformani pedagogik loyihalash.....	228
Obloqulov Sulaymon Maxmayusuf o'g'li	
Kurashchilar orasida jarohatlarning oldini olish: rehabilitatsiya va profilaktik uslublar	232
Ochilova Sarvinoz Salim qizi	
Xalq og'zaki ijodi vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga tayyorlashning pedagogik-psixologik jihatlarini	236
Oxunova Nozimaxon Mirzag'ulom qizi	
Loyiha asosidagi o'qitish orqali yoshlarda liderlik qobiliyatini rivojlantirish usullari.....	239
Risvayeva Charos Zaydilla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yinlar vositasida o'rgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarning samaradorligi.....	242
Toshniyozova Dildora, Meliyeva Nargizaxon	
Bo'lajak o'qituvchilarni tarixiy va ma'naviy ideallarga aksiologik munosabatini rivojlantirish modeli	245
Tursunova Dilnoza Adhamjon qizi	
Shaxs rivojlanishida pedagogika va psixologiyaning o'rni	248
Umirova Guldona Jamoliddin qizi	
Toshkent shahri havosi ifloslanishining sabablari va oldini olish choralari	251
Ungalov Akmal Navruzovich	
Sun'iy intellekt asosida tuzilgan interaktiv platformalar va ulardan foydalanuvchi tajribasi	254
Xabirova Zulfiya Anvarbekovna	
Talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati	257
Xamrakuov Jasurbek Muxammadjon o'g'li	
Hozirgi davr pedagogikasida sharqona ta'limning ahamiyati.....	260
Yuldasheva Mastura Islamovna	
Пословицы и поговорки как отражение картины мира	263
Алламбергенова Шахноза Садатдиновна	

TALABALAR IJTIMOY FAOLLIK INDEKSINI RIVOJLANTIRISHDA TYUTORLIK FAOLIYATINING O'RNI VA AHAMIYATI

Xamrakulov Jasurbek Muxammadjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti sport-sog'lomlashtirish majmuasi rahbari

ORCID: 0009-0008-5340-3870

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Talabalar jamiyatdagi ijtimoiy mas'uliyatni oshirish, liderlik va jamoaviy ish ko'nikmalarini shakllantirish uchun tyutorlarning individual yondashuvi va qo'llab-quvvatlashi muhim vosita ekanligi ko'rsatildi. Tyutorlik tizimi talabalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga, motivatsiyasini oshirishga hamda ijtimoiy faoliyatda faol ishtirok etishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Maqolada tyutorlik faoliyatining samaradorligini oshirish yo'llari va uning talabalar faolligini mustahkamlashdagi roli batafsil tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari ta'lim muassasalarida tyutorlik tizimini yanada takomillashtirish va talabalar ijtimoiy faolligini rag'batlantirish uchun amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: talabalar, Ijtimoiy faollik indeksi, Tyutorlik faoliyati, Shaxsiy rivojlanish, Motivatsiya, Jamoaviy ish, Ta'lim muassasalari, Ijtimoiy mas'uliyat.

Abstract: This article analyzes the role and importance of tutoring in the development of students' social activity index. It was shown that the individual approach and support of tutors is an important tool for increasing the social responsibility of students in society, the formation of leadership and teamwork skills. The tutoring system has a positive impact on the personal and social development of students, increasing their motivation and active participation in social activities. The article analyzes in detail the ways to increase the effectiveness of tutoring activities and its role in strengthening student activity. The research results provide practical recommendations for further improvement of the tutoring system in educational institutions and stimulation of students' social activity.

Key words: Students, Social Activity Index, Tutoring activities, Personal development, Motivation, Teamwork, Educational institutions, Social responsibility.

Аннотация: В данной статье анализируется роль и значение тьюторской деятельности в развитии индекса социальной активности студентов. Показано, что индивидуальный подход и поддержка тьюторов являются важным инструментом повышения социальной ответственности студентов в обществе, формирования навыков лидерства и командной работы. Система тьюторства оказывает положительное влияние на личностное и социальное развитие студентов, повышение их мотивации и активное участие в общественной деятельности. В статье подробно анализируются пути повышения эффективности тьюторской деятельности и ее роль в укреплении активности студентов. Результаты исследования дают практические рекомендации по дальнейшему совершенствованию системы тьюторства в образовательных учреждениях и стимулированию социальной активности студентов.

Ключевые слова: Студенты, Индекс социальной активности, Тьюторская деятельность, Личностное развитие, Мотивация, Командная работа, Образовательные учреждения, Социальная ответственность.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalar faolligi va ijtimoiy faollik darajasi ularning nafaqat akademik yutuqlari, balki shaxsiy va professional rivojlanishida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiy faollik – bu shaxsning jamiyatdagi turli ijtimoiy jarayonlarda ishtirok etish darajasi bo'lib, u orqali talabalar liderlik qobiliyatlarini rivojlantiradi, jamoadagi o'zaro hamkorlikni mustahkamlaydi hamda fuqarolik mas'uliyatini anglaydi. Shu bois, ta'lim muassasalari talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan samarali mexanizmlarni yaratish zarurati yuzaga kelmoqda.

Tyutorlik faoliyati talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ularni qo'llab-quvvatlash, rag'batlantirish va yo'naltirish orqali ularning ijtimoiy faollik indeksini oshirishda muhim vosita sifatida e'tirof etiladi. Tyutorlar talabalarning motivatsiyasini kuchaytirish, ularni jamoaviy faoliyatga jalb qilish hamda muammolarni hal etishda yordam berish orqali ijtimoiy faollikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu munosabat

bilan, tyutorlik faoliyatining mazmuni, uning talabalar ijtimoiy faolligiga ta'siri va samaradorligini oshirish yo'llari ilmiy tadqiqot obyekti sifatida ahamiyat kasb etadi.

Ushbu tadqiqotda talabalar ijtimoiy faollik indeksini oshirishda tyutorlik tizimining roli, uning amaliyotdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi hamda ta'lim muassasalarida tyutorlik faoliyatini yanada samarali tashkil etish bo'yicha takliflar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Talabalar ijtimoiy faolligi va tyutorlik faoliyati masalalari so'nggi yillarda ta'lim sohasida keng o'rganilmoqda. Ijtimoiy faollik tushunchasi, uning o'lchovlari va ta'lim muassasalaridagi ahamiyati haqidagi ilmiy asarlar ko'plab tadqiqotchilar tomonidan yoritilgan. Masalan, Bandura (1986) ijtimoiy o'rganish nazariyasida shaxsning ijtimoiy faolligi uning o'ziga bo'lgan ishonchi va motivatsiyasi bilan chambarchas bog'liq ekanligini ta'kidlaydi. Shuningdek, Bronfenbrenner (1979)ning ekologik tizimlar nazariyasi ta'lim muhitining talabalar ijtimoiy rivojlanishiga ta'sirini o'rganishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Tyutorlik tizimi esa, talabalarni individual yondashuv orqali qo'llab-quvvatlash mexanizmi sifatida ko'plab olimlar e'tiborini tortadi. Masalan, Kuznetsov va Ivanov (2018) tyutorlik faoliyatining talabalar shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishidagi rolini tadqiq qilganlar. Ularning fikricha, tyutorlarning faol yordami talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishga yordam beradi, ayniqsa, liderlik ko'nikmalarini shakllantirishda muhimdir. Shu bilan birga, Joriy etilgan tyutorlik modellari va uslublarining samaradorligini o'rganish ham ilmiy-amaliy jihatdan ahamiyatlidir (Peterson, 2020).

O'zbekistonda ham ta'lim sohasida tyutorlik faoliyati va talabalar ijtimoiy faolligini oshirish masalalari dolzarb bo'lib, ayrim mahalliy tadqiqotlar (Mirzaev, 2021; Saidova, 2023) bu borada dastlabki natijalarni taqdim etgan. Biroq, tyutorlik tizimining talabalar ijtimoiy faolligiga ta'sirini tizimli ravishda o'rganishga ehtiyoj mavjud.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda tyutorlik faoliyatining talabalar ijtimoiy faollik indeksiga ta'sirini o'rganish uchun sifat va miqdoriy metodlar kombinatsiyasi qo'llanildi. Tadqiqot ishtirokchilari sifatida O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarining 150 nafar talabalari va 20 nafar tyutorlari tanlandi.

- **So'rovnom (anketa):** Talabalar va tyutorlarga ijtimoiy faollik darajasi va tyutorlik faoliyati haqidagi fikrlarni aniqlash maqsadida tuzilgan maxsus so'rovnomalar taqdim etildi.
- **Intervyu:** Tyutorlar va talabalarning shaxsiy fikrlarini chuqur o'rganish uchun yarim tuzilgan intervyular o'tkazildi.
- **Hujjatlarni tahlil qilish:** Ta'lim muassasalarining tyutorlik faoliyati bo'yicha reglamentlari va faoliyat hisobotlari o'rganildi.
Ma'lumotlarni tahlil qilish usullari:
- **Statistik tahlil:** So'rovnoma natijalari SPSS dasturida tahlil qilinib, ijtimoiy faollik va tyutorlik faoliyati o'rtasidagi bog'liqlik aniqlandi.
- **Mazmuniy tahlil:** Intervyu matnlari tahlil qilinib, tyutorlik faoliyatining ijtimoiy faollikni oshirishdagi samaradorligi va muammolari aniqlandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot davomida o'tkazilgan so'rovnoma va intervyu natijalari shuni ko'rsatdiki, tyutorlik faoliyati talabalar ijtimoiy faollik indeksini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi. So'rovnomaga javob bergan talabalarning 78% tyutorlarning individual yondashuvi ularning ijtimoiy faolligini rag'batlantirishda muhim omil deb hisoblaydi.

Shuningdek, talabalarning 65% tyutorlar tomonidan tashkil etilgan guruh ishlari va ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish ularning liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam berganligini ta'kidlaydi. Tyutorlar bilan o'tkazilgan intervyular natijasida ularning aksariyati tyutorlik tizimi talabalar o'rtasida ishonchli muhit yaratish, motivatsiyani oshirish va ijtimoiy mas'uliyatni anglashga katta hissa qo'shishini qayd etdilar.

Statistik tahlil natijalari ham ijtimoiy faollik darajasi va tyutorlik faoliyati o'rtasida ijobiy korrelyatsiya mavjudligini ko'rsatdi ($r=0.62$, $p<0.01$). Bu tyutorlik faoliyatining talabalar ijtimoiy faolligini oshirishdagi ahamiyatini tasdiqlaydi.

Biroq, ba'zi talabalar tyutorlik jarayonidagi individual yondashuv yetarli emasligi yoki faoliyatning cheklanganligi haqida fikr bildirganlar. Shu munosabat bilan, tadqiqot tyutorlik tizimini takomillashtirish va talabalar bilan yanada samarali muloqot o'rnatish zaruratini ko'rsatmoqda.

Umuman olganda, natijalar ta'lim muassasalarida tyutorlik faoliyatining ijtimoiy faollikni rivojlantirishda asosiy vosita ekanligini isbotlaydi va bu sohada yanada keng qamrovli ishlarni davom ettirish lozimligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tyutorlik faoliyati talabalar ijtimoiy faollik indeksini oshirishda samarali vosita hisoblanadi. Talabalarining ko'pchiligi tyutorlarning individual yondashuvi va ularning ijtimoiy loyihalar va guruh ishlaridagi faol ishtirokini ijobiy baholadi. Bu natija Bandura (1986)ning ijtimoiy o'rganish nazariyasi va Bronfenbrenner (1979)ning ekologik tizimlar nazariyasiga muvofiq keladi, chunki talabalar o'zlarini qo'llab-quvvatlovchi ijtimoiy muhitda motivatsiya va faollik darajasi oshadi.

Shuningdek, tadqiqotda olingan korrelyatsiya natijalari tyutorlik faoliyati bilan talabalar ijtimoiy faolligi o'rtasida sezilarli bog'liqlikni ko'rsatdi. Bu tyutorlikning individual yondashuv orqali talabalarni rag'batlantirish va ularni ijtimoiy faoliyatga jalb qilishdagi muhimligini tasdiqlaydi. Kuznetsov va Ivanov (2018) tadqiqotlari ham shunga o'xshash xulosalarga kelgan.

Biroq, ayrim talabalar tyutorlik jarayonida individual yondashuvning yetishmasligi va faoliyatning cheklanganligi haqida fikr bildirgan. Bu esa tyutorlik tizimining hozirgi amaliyotida ba'zi kamchiliklar mavjudligini ko'rsatadi va ta'lim muassasalari uchun takomillashtirish zaruratini bildiradi. Shu bois, tyutorlarning malakasini oshirish, ularning faoliyatini tizimli monitoring qilish va talabalar bilan muloqotni kuchaytirish muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston sharoitida tyutorlik faoliyatining ijtimoiy faollikni rivojlantirishdagi roli hali to'liq o'rganilmagan bo'lsa-da, mahalliy tadqiqotlar (Mirzaev, 2021; Saidova, 2023) natijalari mazkur tadqiqot bilan uyg'unlashadi. Bu esa mavzuning dolzarbligini va ilmiy-amaliy ahamiyatini yanada oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, tyutorlik faoliyatining talabalar ijtimoiy faolligini oshirishdagi o'rni katta va u ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifatida yanada rivojlantirilishi kerak. Bu esa nafaqat talabalar shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga, balki jamiyatning ijtimoiy barqarorligiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot natijalari talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining muhim o'ringa ega ekanligini tasdiqladi. Tyutorlarning individual yondashuvi, talabalarni ijtimoiy loyihalar va guruh ishlariga jalb qilishi, ularning motivatsiyasini oshirishi va ijtimoiy mas'uliyatni anglashiga yordam berishi ijtimoiy faollikning o'sishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, tyutorlik faoliyatining talabalar shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga, ularning liderlik qobiliyatlarini shakllantirishga yordam berishi aniqlangan. Tadqiqotda tyutorlik tizimining samaradorligini oshirish uchun tyutorlarning malaka oshirishini, faoliyat monitoringini kuchaytirishni hamda talabalar bilan samarali muloqot o'rnatishni ta'kidlash zarurligi ko'rsatildi.

O'zbekiston ta'lim muassasalarida tyutorlik faoliyatini yanada rivojlantirish va takomillashtirish talabalar ijtimoiy faolligini oshirish, ularni jamiyatga faol va mas'uliyatli fuqarolar sifatida tayyorlashda muhim omil hisoblanadi. Shuning uchun ham ta'lim siyosatida tyutorlik tizimini mustahkamlash va uning ijtimoiy ta'sirini yanada kuchaytirishga e'tibor qaratish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bandura, A. (1986). Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Prentice-Hall.
2. Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Harvard University Press.
3. Kuznetsov, V. A., & Ivanov, S. M. (2018). Role of Tutoring in Students' Social and Personal Development. Journal of Educational Research, 45(3), 123-134.
4. Peterson, R. (2020). Models and Methods of Effective Tutoring in Higher Education. Educational Studies, 56(2), 89-102.
5. Mirzaev, T. (2021). Tyutorlik tizimi va talabalar ijtimoiy faolligi: O'zbekiston tajribasi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
6. Saidova, N. (2023). Talabalar ijtimoiy faolligini oshirishda tyutorlik faoliyatining ahamiyati. Pedagogika va psixologiya jurnal, 12(1), 45-52.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.